

DOPORUČENÍ PRO ŠKOLY K HODNOCENÍ NA VYSVĚDČENÍ ZA 1. POLOLETÍ 2020/2021

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ČŠI | Česká školní
inspekce

Praha, 4. 1. 2021

Hodnocení žáků základních a středních škol a konzervatoří bude na konci 1. pololetí školního roku 2020/2021 probíhat dle běžných pravidel jako v předchozích letech v souladu s platnou legislativou. Zároveň je však třeba při hodnocení zásadním způsobem zohlednit specifickou situaci a vysoký podíl distanční výuky v tomto pololetí. Způsob hodnocení výsledků vzdělávání distančním způsobem musí škola přizpůsobit podmínkám žáka pro toto vzdělávání (viz nový § 184a odst. 3 školského zákona). Toto doporučení, které společně vydává MŠMT a ČŠI, popisuje jak související právní úpravu, tak také priority, na které je vhodné se zaměřit, různé varianty a nástroje hodnocení a doporučené postupy. V závěru dokumentu jsou uvedeny odkazy na užitečné materiály, webináře a rovněž praktické ukázky slovního hodnocení.

1.1. Specifika hodnocení v tomto pololetí

D

Při hodnocení žáků v průběhu prvního pololetí školního roku 2020/2021 je vhodné ještě důsledněji, než tomu bývá při běžné prezenční výuce, využívat hodnocení především k podpoře učení žáků. Užitečnými nástroji jsou zejména ty nástroje, které mají formativní charakter a nabízí žákovi popisnou a nehodnotící zpětnou vazbu k jeho učebním činnostem. Formativní způsoby hodnocení podporují motivaci žáka k dalšímu vzdělávání a poskytují mu srozumitelné informace o tom, jak se mu daří a co je třeba dělat pro další rozvoj.

Doporučujeme ředitelům a pedagogům, aby vzhledem k náročnosti tohoto období pro žáky i jejich rodiny pečlivě zvážili počet požadovaných podkladů pro hodnocení, zejména počet známek a množství a rozsah písemných testů a ústního zkoušení. Písemné testy a práce, které se stanou ještě součástí hodnocení do konce prvního pololetí, je vhodné žákům oznamovat s dostatečným předstihem a jejich termíny koordinovat s ostatními vyučujícími, aby nedocházelo k nepřiměřenému přetěžování žáků.

Vzdělávání distančním způsobem klade na žáky vysoké nároky v oblasti vnitřní motivace, vytrvalosti, schopnosti organizovat si vlastní čas a přimět se k práci. V tomto specifickém školním roce je vhodné zaměřit se především na posilování odpovědnosti žáků za vlastní učení, práci s časem a plnění svých povinností, neboť tyto dovednosti jsou stěžejním předpokladem (nejenom) pro úspěšné zvládnání distanční výuky. Důležité je umožnit žákům identifikovat své silné i slabé stránky, sledovat vlastní pokrok a nalézat vhodné cesty a nástroje pro další rozvoj.

1.2. Hodnocení na vysvědčení

D

Na vysvědčení je možné hodnotit **klasifikací, slovně i kombinací obou způsobů**. Za stávajících okolností lze doporučit zejména hodnocení slovní, případně klasifikaci doplněnou slovním hodnocením. V takovém případě pak klasifikací doporučujeme hodnotit zejména to, co přesně a objektivně vystihuje podaný výkon žáka, tj. nikoli jeho charakter či vlastnosti (např. píle, snaha, aktivita apod.). Ty je naopak vhodné popsat slovně. Pokud žáci objektivně nedosáhli patřičného výkonu, lze i tuto část hodnotit popisným slovním hodnocením.

Hodnocení tohoto velmi nestandardního pololetí by mělo vycházet jednak ze zjištěné míry dosažení školních výstupů, ale mělo by být **přihlíženo i k dalším skutečnostem ovlivňujícím výsledky vzdělávání**, kterých žák v hodnoceném období dosáhl. Takovými skutečnostmi jsou např.:

- účast na distanční výuce;
- aktivita při distanční výuce (aktivní zapojení se do učení v synchronní i asynchronní distanční výuce);
- osvojení si nové dovednosti komunikovat v prostředí platform s učiteli i spolužáky;
- řešení problémů spojených s distanční výukou, tvořivost, adaptabilita apod.;
- schopnost organizovat si čas a učení v podmínkách, v nichž žák výrazně přebírá odpovědnost za svou práci;
- to, jak si žák vytvořil prostředí pro učení doma;
- to, jak si v digitálním zařízení vytvořil osobní učební prostředí;
- to, jak si osvojil nové digitální kompetence související s distanční výukou synchronní i asynchronní formou;
- to, jak při distančním vzdělávání podporuje spolužáky;

- to, jak plnil zadané úkoly (včasnost, kvalita, ale i tvořivost apod.);
- to, zda a jak plnil další doplňkové úkoly;
- to, zda si žák pamatuje znalosti nabyté při prezenční výuce a dříve osvojené znalosti a dovednosti dokáže při dalším procesu učení používat;
- osobní portfolio žáka (v listinné či digitální podobě).

Jak vyplývá z výše uvedeného, je vhodné na hodnocení v tomto pololetí pohlížet jako na příležitost vzít v úvahu kromě různých forem písemných testů také řadu dalších kritérií.

Ve středním vzdělávání a ve vzdělávání v konzervatoři je vhodné při hodnocení výsledků vzdělávání žáka přihlédnout také **k vykonávané pracovní povinnosti podle krizového zákona nebo dobrovolné pomoci**, pokud se vztahují k oboru vzdělání.

Slovní hodnocení na vysvědčení lze doporučit zvláště pro **žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**, pro které byla distanční výuka vzhledem k jejich potřebám obzvláště náročná. Vhodné je také v případech, kdy se **žáky z nepodnětného prostředí** dařilo jen v malé míře zapojovat do distančního vzdělávání. Případný neúspěch či stagnace může mít v takovém případě příčiny, které samotný žák není schopen ovlivnit. U těchto žáků je zapotřebí především identifikovat dosažené úspěchy, na kterých je možné při další práci stavět, a srozumitelným způsobem žákovi zprostředkovat reálná doporučení, která mu pomohou ve vzdělávání dělat pokroky.

V případě žáků, kteří během distanční výuky **nespolupracovali, opakovaně se nezapojovali do distanční výuky**, neplnili zadávané úkoly či se neřídili pokyny učitele, přestože měli pro aktivní účast na distanční výuce dostatečné podmínky, doporučuje se rovněž využít zejména slovní hodnocení, uvést v něm tyto skutečnosti, popsat nedostatky v přístupu k výuce a navrhnout konkrétní doporučení pro další práci žáka. V případě kombinovaného hodnocení je vhodné pro klasifikaci využít jen dostupné doklady referující o znalostech a dovednostech těchto žáků a ve slovní části klasifikaci doplnit o další podstatné informace.

1.3. Související právní předpisy

§

Pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků platí, že vychází z posouzení míry dosažení výstupů pro jednotlivé předměty školního vzdělávacího programu. Hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné a respektuje individuální vzdělávací potřeby žáků a doporučení školského poradenského zařízení. Ať již škola hodnotí výsledky žáků slovně, používá klasifikaci nebo oba způsoby kombinuje, je třeba dodržet související ustanovení § 15 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, či ustanovení § 3 vyhlášky č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.

Slovní hodnocení zahrnuje posouzení výsledků vzdělávání žáka v jejich vývoji, ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon, a naznačení dalšího rozvoje žáka; obsahuje také zdůvodnění a doporučení, jak předcházet případným neúspěchům žáka a jak je překonávat. Výsledky vzdělávání žáka na konci prvního pololetí lze slovně hodnotit samostatně za každý předmět zvlášť, souhrnně za všechny předměty nebo kombinovat s klasifikací – některé předměty hodnotit slovně a jiné klasifikací, případně všechny předměty hodnotit klasifikací i slovně.

Při používání **klasifikace** jsou výsledky vzdělávání žáka hodnoceny tak, aby byla zřejmá úroveň vzdělání žáka, které dosáhl zejména ve vztahu k očekávaným výstupům, ke svým vzdělávacím a osobnostním předpokladům a věku. Klasifikace zahrnuje ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon. Takovými souvislostmi jsou bezesporu i specifické podmínky distanční výuky, které je třeba i při používání známek zohlednit ve prospěch žáka.

V případě, kdy z objektivních závažných důvodů **nemá škola dostatek podkladů pro hodnocení** konkrétního předmětu u konkrétního žáka, se na základní škole postupuje podle ustanovení § 52 odst. 2 školského zákona a stanoví se náhradní termín pro hodnocení do dvou měsíců po skončení prvního pololetí. Pokud ani v náhradním termínu nelze žáka hodnotit, tak žák nebude v daném předmětu hodnocen. Pro střední školy se uplatňuje stejný postup s tím, že navíc platí: „není-li žák hodnocen z povinného předmětu vyučovaného pouze v prvním pololetí ani v náhradním termínu, neprospěl“ (viz § 69 odst. 5 školského zákona).

D

Tento postup nehodnocení za 1. pololetí by však měl být volen pouze v mimořádných případech a samotný fakt povinného vzdělávání distančním způsobem a s ním související omezený rozsah probraného učiva není důvodem k nehodnocení. I pokud nebylo možné vzhledem k mimořádným opatřením realizovat významnou část vzdělávacího obsahu, typicky například „výchovy“, případně praktické vyučování na středních odborných školách, doporučujeme zaměřit se při hodnocení na tu část obsahu a výstupů, které bylo možné uskutečnit, a hodnotit alespoň tuto část, optimálně formou slovního hodnocení. Nehodnocení na vysvědčení ve vybraných ročnících může mít totiž následně vliv na výpočet průměrného prospěchu pro účely přijímacího řízení.

§

Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků jsou nedílnou součástí školního řádu každé školy. Dle § 51 odst. 2 a § 69 odst. 2 školského zákona je hodnocení výsledků vzdělávání žáka na vysvědčení vyjádřeno klasifikačním stupněm, slovně nebo kombinací obou způsobů. **Pravidla hodnocení schvaluje školská rada** (§ 168 odst. 1 školského zákona). V případě, že škola nemá slovní hodnocení ukotveno ve školním řádě a chtěla by tento způsob hodnocení nově využívat, je třeba adekvátně upravit školní řád, předložit jej školské radě ke schválení (lze využít možnost hlasovat korespondenčně – per rollam) a následně **informovat o schválené úpravě školního řádu** zaměstnance, žáky školy i zákonné zástupce. Stejným způsobem je možné provést i jiné úpravy konkrétních pravidel hodnocení na úrovni školy.

Dle § 51 odst. 3 školského zákona je základní škola povinna **převést slovní hodnocení do klasifikace** pro účely přijímacího řízení na střední školu. Dále je základní nebo střední škola povinna převést slovní hodnocení do klasifikace nebo obráceně klasifikaci do slovního hodnocení v případě přestupu žáka na školu, která hodnotí odlišným způsobem, a to na žádost této školy nebo zletilého žáka či zákonného zástupce žáka (§ 51 odst. 3 a § 69 odst. 3 školského zákona).

1.4. Předávání vysvědčení

§

Vzhledem k omezením osobní přítomnosti žáků na vyučování v základních a středních školách plynoucím z krizových opatření vlády v souvislosti s epidemií covid-19, která v určité míře mohou přetrvávat i poslední vyučovací den prvního pololetí (28. ledna 2021), ministerstvo opatřením obecné povahy prodloužilo termín pro předání vysvědčení nebo výpisu z vysvědčení až na dobu, kdy bude možná osobní přítomnost žáků na vyučování. **Vysvědčení za první pololetí nebo výpis z vysvědčení může tedy škola předat žákům i po posledním dnu období školního vyučování v prvním pololetí školního roku 2020/2021, nejpozději však třetí vyučovací den, kdy je možná osobní přítomnost žáků na vzdělávání.**

Škola však vždy sdělí 28. ledna 2021 obsah vysvědčení nebo výpisu z vysvědčení žákovi a zákonným zástupcům (například formou zpřístupnění ve školním informačním systému, nebo prostým sdělením výsledků vzdělávání v jednotlivých předmětech apod.) a vysvědčení nebo výpis předá žákovi při nejbližší možné příležitosti, kdy bude povolena osobní přítomnost žáků na vzdělávání. Předání vysvědčení nelze organizovat způsobem, který by odporoval aktuálně platným krizovým a mimořádným opatřením (např. zákaz přítomnosti žáků na vzdělávání ve škole, pravidla pro shromažďování, vstup třetích osob do budovy školy atp.).

1.5. Užitečné odkazy

Opatření obecné povahy o prodloužení termínu předávání vysvědčení <https://bit.ly/2X7GIwI>

Informace MŠMT k vyplňování vysvědčení pro ZŠ <http://bit.ly/2L6v2rm> a pro SŠ <http://bit.ly/3rEekAa>

Informace ke slovnímu hodnocení (NPI ČR) <http://bit.ly/34Yd3dM>

Webináře k formativnímu hodnocení (NPI ČR) <http://bit.ly/3nZiIND>

Infografika „Zpětná vazba při on-line výuce“ (projekt PedF UK a EDUkační LABoratoř) <https://bit.ly/3rEY2Hq>

Inspirační příklady pravidel hodnocení ve školních řádech <http://bit.ly/3hH6Hoi>

Praktické ukázky slovního hodnocení zpracované pedagogy z Učitelské platformy <http://bit.ly/3ncgofi>